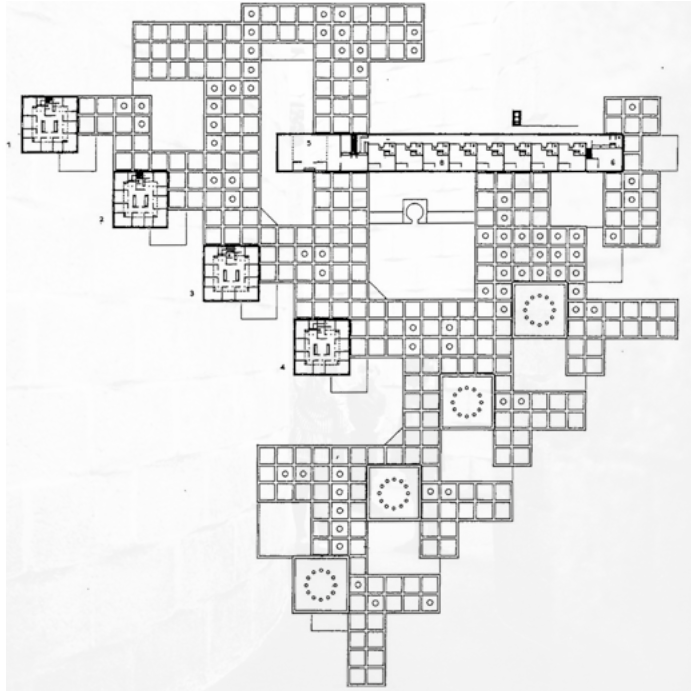

65jaar burgerweeshuis

65jaar

65 jaar Burgerweeshuis

In 2025 is het 65 jaar geleden dat het Burgerweeshuis zijn deuren opende. Dit gebouw van architect Aldo van Eyck (1918 – 1999) wordt gezien als een meesterwerk binnen zijn oeuvre. Het moest een plek worden waar ruimte was voor intuïtie, spel en verbeelding. Hij verplaatste zich in het (wees) kind en streefde ernaar om een thuis te creëren met veel licht en lucht.

In 1960 wonen er 118 kinderen en zijn er 25 medewerkers. Het ontwerp gaat uit van acht leeftijdsgroepen: van baby tot twintig jaar oud. De ideeën over jeugdzorg zijn in de jaren '60 volop in ontwikkeling. Hierdoor wordt het tehuis al snel heel anders gebruikt dan Van Eyck had voorzien. De architectuur lijkt niet mee te kunnen bewegen.

burgerweeshuis

Als er begin jaren '90 nog maar 16 kinderen wonen, wordt het Burgerweeshuis verkocht en opgedeeld. Het open karakter verdwijnt. In de loop der jaren vervult het gebouw vele rollen waaronder die van architectuurinstituut, tandartspraktijk, ontwerpstudio en kantoorruimte.

Daarna raakt het pand door langdurige leegstand in verval, tot het in 2014 wordt gekocht door Zadelhoff/Nijkerk.

BPD | Bouwfonds Gebiedsontwikkeling committeert zich als huurder. Architect Wessel de Jonge renoveert het gebouw en Roy Bijhouwer van Quadrat de buitenruimte. Zo begint er in 2018 een nieuw hoofdstuk, waarin er voor het eerst in jaren weer één gebruiker in het Burgerweeshuis gevestigd is.

In dit jubileumjaar kijken we terug door de ogen van gebruikers: hoe ervaren mensen het gebouw door de jaren heen? En is het wel mogelijk om het Burgerweeshuis een andere bestemming te geven zonder daarbij de architect tekort te doen?

Opening Burgerweeshuis op
21 september 1961 door burgemeester
Gijs van Hal.

02

04

03

05

02 Interieur in aanbouw,
juni 1960

03 Interieur, 1961

04 Bord van Bataafsche
Aanneming Maatschappij,
juni 1959

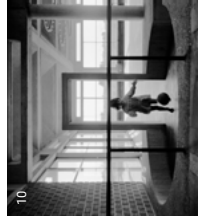
05 Bouwplaats, 1959

Zomerpostzegel, 1969,
ontwerp Rein Draijer,
typografie Piet Cossee

10 oktober 1954

Architect Aldo van Eyck (1918 – 1999) krijgt de opdracht van het Burgerweeshuis om een nieuw tehuis te ontwerpen. Directeur Frans van Meurs (1889 – 1973, zelf opgevoerd als wees) speelt een grote rol in de formulering van het programma van eisen.

Hij streeft naar 'een vriendelijk, open tehuis, dat door zijn speelse vorm en door inwendige, gezellige proportionele indeling voor de kinderen [...] een gevoel teweeg brengt thuis en geborgen te zijn.'

18 augustus 1961

Het Burger weeshuis wordt in gebruik genomen door 118 kinderen en 25 personeelsleden. Anders dan de naam doet vermoeden, zijn dit meestal geen wezen, maar kinderen die tijdelijk niet thuis kunnen wonen.

De kinderen spelen graag in de binnenstraat en op de buitenplaatsen.

Er komt tweemaal hoog bezoek naar het Burgerweeshuis. Jacky Kennedy en koningin Juliana bezoeken beide het Kinderthuis in 1962.

1963

De opvattingen over jeugdzorg verschuiven. Het tehuis verandert in een 'behandelingshuis'. Kinderen die tijdelijk opgevangen moeten worden gaan naar andere locaties. Wie geen behandeling nodig heeft, krijgt pleegzorg in gezinshuizen.

Het aantal kinderen daalt en delen van het gebouw komen leeg te staan.

18

1959 Bouwplaats

21 september 1961

De officiële opening van het Burgerweeshuis door de Amsterdamse Burgemeester Gijss van Hall. Kinderen uit het tehuis planten een boom als gedenkteken.

1963

1969 Binnenstraat

Interieur

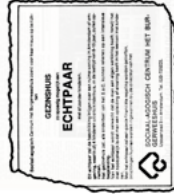
1963

Slaapzaal met stapelbedden

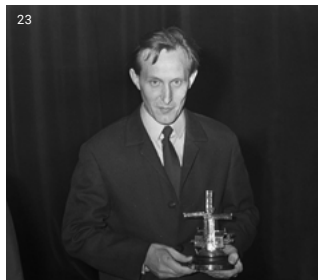
26 augustus 1972
Opripen ouders voor
gezinshuis in krant
Gun U de Tijd

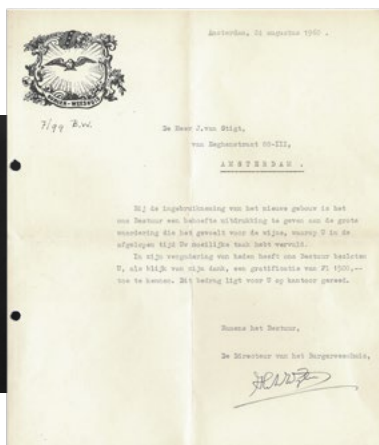

Mijn vader Joop van Stigt werd in 1959 opzichter en bouw-
kundig tekenaar op de bouwplaats van het Burgerweeshuis.
Hij was een jonge timmerman die in de avonduren architec-
tuur studeerde. In die tijd werden productietekeningen nog
op de bouwplaats gemaakt.

Mijn vader had een groot talent voor praktische uitvoering; hij
kon alles maken. En als de aannemer zei dat 'iets niet kon',
dan deed hij gewoon voor hoe het moest. Toen Aldo de
bouwplaats niet meer op mocht vanwege een conflict, kwam
Joop tussen de architect en de opdrachtgever in te staan.
Dat was een ingewikkelde positie, maar hij was ambitieus,
begaafd en zelfverzekerd, ook al was hij pas 25.

23

24

Soms ging hij na een werkdag stiekem samen met Aldo de
bouwplaats op. Na afloop kreeg mijn vader een grote bonus
van het Burgerweeshuis. Die was zeer welkom voor mijn
ouders, die met een kind inwoonden bij familie terwijl mijn
vader haast rond de klok werkte en studeerde.

Zelf ben ik als architect vaak in het gebouw geweest. Hoewel
Van Eyck aan de oorspronkelijke opdracht heeft voldaan, is
het als weeshuis nooit gebruikt op de manier die hij voor
ogen had. In de jaren tussen opdracht en oplevering was er
veel veranderd. De structuur die hij bedacht is niet flexibel,
haast dwingend. Dat heeft het gebruik altijd lastig gemaakt.
Als hoofdkantoor van BPD functioneert het nu heel goed,
vind ik. Ook omdat dit een gebruiker is die met liefde naar het
gebouw kijkt en de onhandigheden accepteert.'

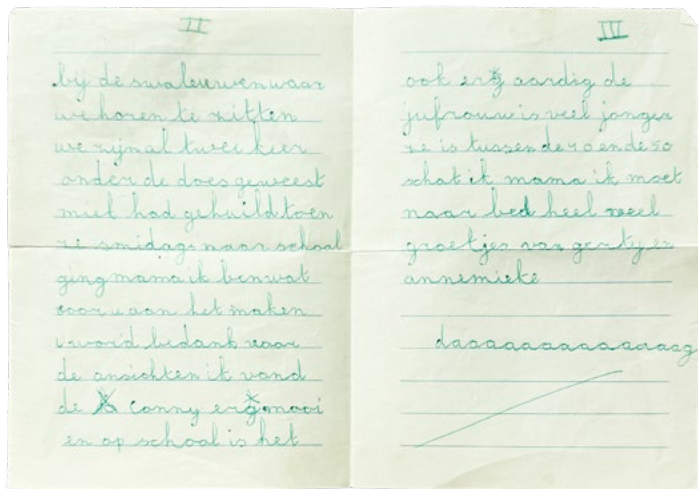
23 Joop van Stigt, 1967, bouwopzichter
van 1959 tot 1960

24 Brief van bestuur Burgerweeshuis over
gratificatie, 24 augustus 1960

Gerty van Oostrom
verbleef als kind tweemaal
in het Burgerweeshuis,
1961-1962

Brief van Gerty Oostrom
aan haar moeder, 1962,
met dank aan Gerty
van Oostrom

HET KIND

Gerty van Oostrom
Gepensioneerd

Samen met mijn jongere zusje Annemiek bleef ik twee korte periodes in het Burgerweeshuis. We waren 5 en 8 jaar oud. Mijn moeder werd geopereerd, mijn vader werkte op de veerpont en kon niet voor ons zorgen. Als ik nu terugkijk vind ik het raar dat we niet bij familie of kennissen terecht konden. Ons verblijf hier zal via de huisarts geregeld zijn, zo ging dat toen.

Er waren veel kinderen op de groepen, het was best vol. Wij zaten bij een groep die de Zwaluwen heette. We aten met zijn allen en sliepen in stapelbedden in één van de hoge koepels 's Avonds moesten we afwassen. Ik vond alle voorzieningen hartstikke mooi, alles was nieuw en heel anders dan thuis natuurlijk. Eén keer ben ik met een ander meisje uit het huis weggelopen. We zijn op de tram gestapt en gingen bij haar moeder op bezoek. In mijn herinnering zijn we daar tien minuten geweest en toen weer teruggegaan.

Wat ik erg vond, was dat ik tijdens mijn verblijf niet naar mijn eigen school mocht. Iedereen ging naar de Spartaschool – een openluchtschool. Na school werden er veel spelletjes gedaan, dat vonden ze belangrijk. Tijdens ons tweede verblijf in de strenge winter van '62 schaatsten we in het Vondelpark en op het IJsbaanpad. Dat is me nog het meeste bijgebleven van alles. Later, nadat ik thuiskwam kreeg ik een mooi paar schaatsen van mijn ouders.

Nan – In 1962 werd mijn man Wim van Halm hier directeur. We verhuisden met onze drie zoons naar de dienstwoning. Wij waren heel trots op onze woning. Iedereen die langskwam vond het mooi. Dat de binnen- en buitenmuren hetzelfde waren, vond ik leuk. En het was heerlijk licht met al die ramen.

Mijn man had het hier naar zijn zin. Hij was bevlogen, echt een vernieuwer in de jeugdzorg. Hij opende nieuwe zorglocaties met woonvormen voor kinderen die hier uitbehandeld waren.

Ook introduceerde hij gezinshuizen en een dependance voor kort verblijf. Het aantal inwonende kinderen in het Burgerweeshuis daalde daardoor.

Soms kwam Aldo van Eyck onverwacht langs, dat was lastig. Hij kon razend worden om kleine aanpassingen in het gebouw. De speelelementen die hij ontworpen had voor de groepen, werden niet zo vaak gebruikt. In de binnenstraat werd wel gespeeld, maar de begeleiders raakten er snel het overzicht kwijt. De kinderen speelden daarom voornamelijk op de groepen, en 's zomers op de buitenplaatsen.

Robert – Voor ons als kinderen was het een paradijs om hier op te groeien. We hadden zoveel ruimte, hier kon alles. We gebruikten de gymzaal en het voetbalveld. Mijn vrienden waren altijd welkom.

Soms logeerden er kinderen bij ons die vastliepen in het tehuis. Sommigen hadden geen idee hoe het eraan toeging in een gezin. Ze keken met verbazing naar mijn vader die zich 's ochtends scheerde, of mijn moeder die aardappels schilde.

DE GROEPSBEGELEIDER

Ron de Haas

Werkzaam in gehandicapten-
zorg

Toen ik 25 was startte ik met een stage bij het Sociaal agogisch Centrum in het Burgerweeshuis. De kinderen die er woonden waren tussen de 8 en 15 jaar oud. Zij waren uit huis geplaatst omdat ze vastliepen in hun sociale omgeving. Als ik er met de ogen van nu naar kijk, was de problematiek vrij licht. In die tijd werden kinderen om het minste of geringste uit huis geplaatst, nu gaat dat heel anders.

Het gebouw stond grotendeels leeg en ik herinner me dat het in een verschrikkelijke staat was. Het SaC had maar twee groepen in gebruik: de Eagles en de Duiven – groepsnamen die nog uit de jaren '60 stamden. Er woonden 6 tot 8 kinderen per groep. Er was veel saamhorigheid. Er werd vaak gretig geskateboard in de gangen. Overdag gingen de kinderen naar school en kwamen wij bij elkaar om te overleggen. 's Nachts was er per groep één begeleider. Ik lag dan vaak wakker. Ik vond het een behoorlijke verantwoordelijkheid in mijn eentje en ik voelde me 's nachts nooit op mijn gemak.

Als je werkt met kwetsbare kinderen is het startpunt om een relatie met hen op te bouwen. Je moet helemaal echt zijn, 100% jezelf. Ik was jong en hun verhalen kwamen enorm bij me binnen.

Hierdoor is de tijd met de kinderen in het Burgerweeshuis één van de dingen die het meest indruk op me heeft gemaakt in mijn hele carrière.

Werkte tussen 1990 – 1992 als stagiair
Maatschappelijk Werk in het Burger-
weeshuis

26/27 Ron de Haas aan
het werk in het Burger-
weeshuis, ca. 1993

28 Staat van een
leegstaande vleugel
in 1990

Ik volgde de architectuuropleiding aan het Berlage Instituut en heb hier een geweldige tijd gehad. Architect Herman Hertzberger leidde het instituut. Hij zorgde ervoor dat het gebouw werd gerenoveerd en aangepast voor onderwijs, samen met Aldo van Eyck. Hertzberger nodigde zijn hele adresboek uit om lezingen te geven. Al die internationale architecten wilden het beroemde gebouw zien, dus die kwamen. Het was een enorme rijkdom om hier twee jaar lang rond te lopen.

We waren met zo'n 30 studenten en we verbleven 24/7 in het gebouw. Er waren ook andere gebruikers zoals modemerkt Esprit en een reclamebureau, maar dat was afgescheiden en daar trokken wij ons niet veel van aan.

We gebruikten het gebouw intensief. We bouwden op de binnenplaatsen en feestten op het dak.

Ik deelde een studio onder een van de grote koepels. De akoestiek was echt verschrikkelijk. Het was één grote woon- en werkplaats voor ons en vaak was het er een zooi. Aldo kwam soms langs en hij kon zich daar ongelooflijk aan ergeren. Hij liet eens een briefje achter of we de puinhoop een beetje konden opruimen!

Na mijn studie kwam ik hier niet meer, tot de grote renovatie in 2018. Ik was ontroerd, alsof ik een oude bekende tegenkwam. Ik houd van het ritme van grote en kleine ruimtes in het gebouw, en het gevoel dat je hier de weg kwijt kunt raken. Dat is goed behouden gebleven, het is voorbeeldig gerenoveerd.

29 Afstudeerfeest Berlage Instituut, 1995

30 Masterclass op Het Berlage Instituut met Rem Koolhaas, Gary Bates, Andrew McNair, Herman Hertzberger, Victor Mani en Winy Maas, 18 mei 1994

In 2014 werden Ernst Nijkerk en ik benaderd of wij het Burgerweeshuis wilden omarmen. Het was enorm verwaarloosd, maar ik was meteen verliefd. Waar vind je op de Zuidas nog zo'n uniek gebouw, met een grote tuin en alles op de parterre. Ik houd van bijzondere gebouwen en vind dat die behouden moeten blijven. Wij hebben het monument toen geadopteerd en gerenoveerd. Daarbij hebben we aan de belangen van de gebruiker, architectuur en eigenaren gedacht.

Van Eyck heeft werkelijk een prachtig monument neergezet, maar het was ongeschikt voor de oorspronkelijke doelstelling en in 2014 was het onverkoopbaar. Men berekende toen de bruto en netto verhoudingen van een kantoorruimte en daar werden dan alle gangen van afgetrokken.

Terwijl in dit gebouw juist de gangen heel groot zijn. Ik heb altijd een open en transparante werkplek gepropageerd. Ik houd niet een kantoor vol hokjes. Vandaag de dag functioneert de binnenstraat van het Burgerweeshuis als ontmoetingsplek en flexibele plek om te werken. Dat is precies hoe ik het gebruik toen al in gedachten had. En dat klikte bij BPD enorm. Het zijn fantastische gebruikers die precies waardeerden wat ons idee was. Ik ben blij dat dit gebouw zo omarmd wordt. Kers op de taart voor mij is de mooie sculptuur van André Volten uit de BPD Kunstcollectie, die zo prachtig bij het gebouw is geplaatst.

Vastgoedondernemer, gespecialiseerd in de (her-)ontwikkeling en bezit van bijzondere gebouwen in de regio Amsterdam.

Eigenaar van het Burgerweeshuis samen met Ernst Nijkerk, sinds 2014.

31

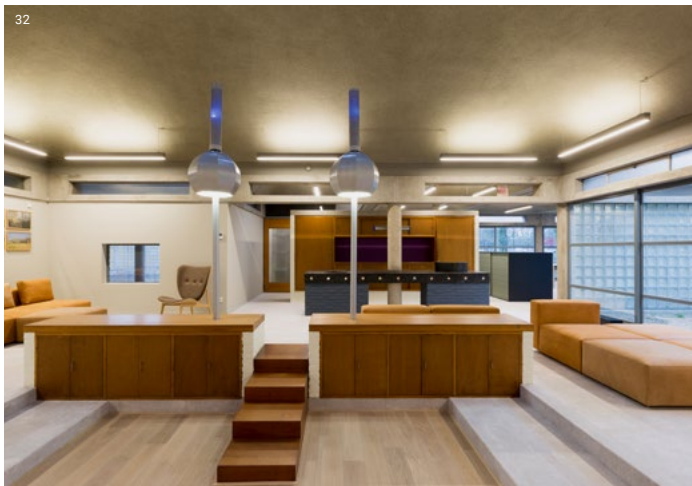
Andre Volten *Spiegel van de hemel*,
1986, herplaatst bij het Burgerweeshuis
in 2018

In 2007 kwam ik voor het eerst direct in aanraking met het Burgerweeshuis. Ik was tussen 2007 en 2014 werkzaam als directeur Monumenten en Archeologie bij de gemeente Amsterdam. Er waren grote zorgen over het Burgerweeshuis, het stond te verloederen. Het was mij overduidelijk dat het bijzondere gebouw een monumentenstatus moest krijgen – dat lukte in 2009.

De nieuwe eigenaren Cor van Zadelhoff en Ernst Nijkerk betrokken BPD | Bouwfonds Gebiedsontwikkeling al direct bij de ontwikkeling.

Zo werd de renovatie en inrichting van het gebouw zorgvuldig afgestemd op de wensen van deze nieuwe gebruiker. Dat is een gouden kans geweest. Die samenwerking betekende de redding van het gebouw.

Nu ik zelf in het Burgerweeshuis werk, loop ik graag door de binnenstraat. Die is fenomenaal! Hier kun je door het gebouw dwalen en elkaar spontaan tegenkomen.

Inhoudelijke gesprekken voer ik het liefst in de grote koepel die Van Eyck ontwierp voor 2 – 4 jarigen. Door het niet-hiërarchische gevoel van de vierkante ruimte en de mooie lichtinval ontstaat daar een open sfeer. De 'zitkuil' was bedoeld voor kleintjes om in te spelen. Iedereen moet zich er schikken naar de maat van de aanwezige elementen en dat is nu precies in lijn met het gedachtengoed van Van Eyck.

In 2022 werd ik door BPD uitgenodigd om een tentoonstelling te maken in het Burgerweeshuis. Mijn kunstwerken zijn altijd gemaakt voor een specifieke locatie en ze reageren op de omgeving. Meestal bestaan ze maar tijdelijk, om daarna voor eeuwig te verdwijnen. Maar hier niet, want ik werd uitgedaagd om een blijvend object te maken dat onderdeel werd van de bedrijfscollectie. Dat was voor mij de eerste keer binnen mijn oeuvre.

Het werk dat ik voor het Burgerweeshuis heb gemaakt gaat over het gebouw zelf. Ik deed onderzoek naar de architectuur en het oorspronkelijke kleurgebruik in het gebouw. Ik raakte geïnspireerd door de steeds terugkerende vorm van het vierkant, de koepels en het strenge grid van de plattegrond.

Het werk met de titel 'Burgerweeshuis I' bestaat uit 1600 3D-geprinte koepeltjes waarop steeds verschillende variaties van de plattegrond van het Burgerweeshuis verschijnen door middel van licht. De kleuren in het werk komen voort uit de oorspronkelijke kleuren die Van Eyck gebruikte in het gebouw. Door de structuur van het gebouw steeds te laten verspringen komt die met speelsheid tot leven. Dat is ook een link naar de oorspronkelijke functie van het gebouw en het gedachtegoed van Aldo van Eyck.

Credits

Voor/18 Fotograaf onbekend,
Art Chist blog.

Achter Detail Burgerweeshuis, 2023.
Fotografie: Carsten Klein.

01/11 Fotografie: Wim van Rossem,
Anefo, Nationaal Archief.

02 Fotografie: Joop van Bilsen, Anefo,
Nationaal Archief.

03 Fotograaf onbekend, Stadsarchief
Amsterdam.

04 Fotografie: J.M. Arsath Ro'is,
Stadsarchief Amsterdam.

05/09 Fotografie: Joop van Stigt,
archief Joop van Stigt, collectie
Het Nieuwe Instituut.

06/07 Archief Burgerweeshuis/
Stadsarchief Amsterdam.

08/10 Fotografie: Violette Cornelius, 1960,
collectie Nederlands Fotomuseum.

12 Harry Pot, Anefo, Nationaal Archief.

13 Eric Koch, Anefo, Nationaal Archief.

14 Fotografie: G.L.W. Oppenheim, Stads-
archief Amsterdam.

15 – 17 Fotograaf onbekend, beeldbank
TU Delft.

19/28 Fotograaf onbekend, bouw-
dossier Gemeente Amsterdam,
Stadsdeel Zuid.

20 Aldo van Eyck, genomen ca. 1964.
Fotografie: Pierre Alechinsky.

21/22/31–34 Fotografie: Adriaan
van Dam.

23 Fotografie: Ben Merk, Anefo,
Nationaal Archief.

24 Archief Joop van Stigt met dank aan
Juriaan van Stigt.

25 Fotografie: Eric Koch, Anefo,
Nationaal Archief.

26/27 Fotograaf onbekend, met dank
aan Ron de Haas.

28 Bouwdossier Gemeente Amsterdam,
Stadsdeel Zuid.

29/30 Foto: Berlage Instituut.

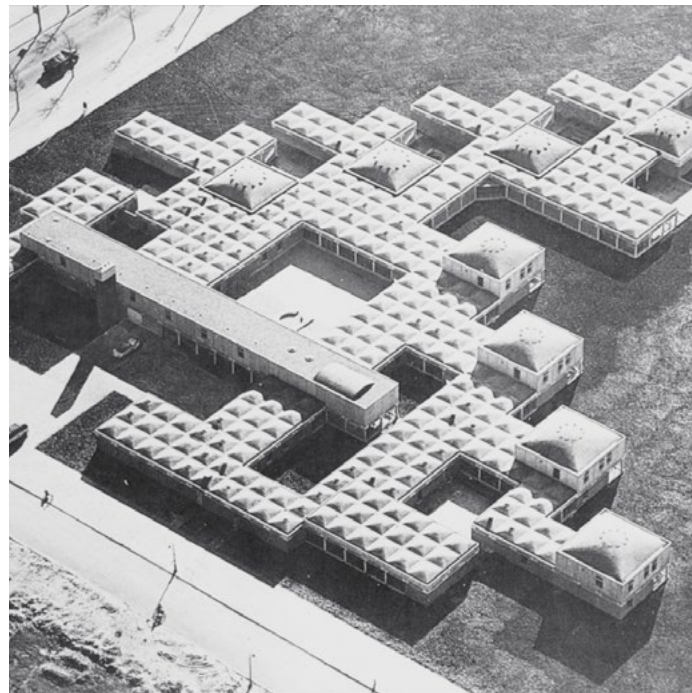
Bronnen – selectie

J.Th. Engels, **Kinderen van Amsterdam.
Burgerweeshuis, Aalmoezenierswees-
huis, Diakonieweeshuis, Sociaal-ago-
gisch Centrum**, Zutphen 1989.

Suzanne Fischer, **Bouw- en kleurhisto-
risch onderzoek Burgerweeshuis**,
Amsterdam 2016.

Bert Struijk, **Van Burgerweeshuis tot
Garden Court. Ontstaan, betekenis,
verval en de eneroverende renovatie van
een modern monument**, Ede 1996.

Niet alle rechthebbenden van de
gebruikte illustraties konden worden
achterhaald. Belanghebbenden worden
verzocht om contact op te nemen met:
kunstencultuur@bpd.nl

Dank

Bijzondere dank gaat uit naar alle
geïnterviewden.

Ontwerp folder en tentoonstelling
Carsten Klein en Ricky Rijkenberg

Portretfoto's

Maarten Delobel, 2025

Tekst en samenstelling

Afdeling Kunst en Cultuur van BPD

Initiatief, interviews en productionele ondersteuning

Jorn Konijn en Lina Holinski, Van
Eesterenmuseum

Meer informatie

www.bpdkunstcollectie.nl
www.bpd.nl/kunst-en-cultuur

burgerweeshuis